

भुरगीं, वायू आनी

हवामान बदल

: उष्णतेचें ल्हार

साध्या प्रतिबंधात्मक उपायां वरवीं
उष्णतेच्या ल्हाराचेर मात करपा खातीर एक चितकथा

डॉ. रवींद्र खैवाल
डॉ. सुमन मोर

भुरगीं, वायू आनी हवामान बदल

: उष्णतेचें ल्हार

(साध्या प्रतिबंधात्मक उपायां वरवीं उष्णतेच्या ल्हाराचेर मात करपा खातीर एक कॉमिक)

हवामान बदलाचो संबंद खूब खेपे परीसर आवाठाच्या विनाशाकडे आसता, पूण ताचो थेट आमच्या जीवनाचेर आनी भलायकेचेर परिणाम जाता. हवामान बदलाक लागून दुकळ, हुंवार आनी उष्णतेचीं ल्हारां हांचे सारक्या सैमीक संकश्टांचो परत परत जावपी घडिचार वाडला. संवसारीक पांवड्यार, आमी आतां उष्णतेच्या ल्हारांची वाडिल्ली परत परत जावपी घडणूक, कालावधी आनी खरसाण पळेतात.

आमच्याकडे उष्ण ल्हारांच्यो खाशेल्यो व्याख्या आसात. साधारणपणान, उच्च तापमान आनी हेर हवामानशास्त्रीय मापदंड उष्णतेचीं ल्हारां तयार करपाक मदत करतात. दर वर्सा उष्णतेचीं ल्हारां हजारांनी लोकांचो बळी घेतात पूण हेर संकश्टां प्रमाण तांचेकडे लक्ष दिवप घडना. ताका लागून उष्णतेच्या ल्हारांक सायलेंट किलर म्हूण वळखतात.

उष्णतेच्या ल्हाराक लागून उष्णतेकडे संबंधित दुयेंसां जावंक शकतात. ही प्रतिकूल भलायकी परिस्थिती किरकोळ लक्षणां सावन बदलू शकतात, जशेपरी अति घाम येवप ते उष्ण, थकवो आनी संभाव्य जिवघेणो उष्णघात. उष्णतेचीं ल्हारां श्वसन आनी काळीज आनी रक्तवाहिन्यासंबंधी रोग, मूलपिंड विकार आनी मानसिक भलायकी समस्यांकडे संबंधित आसात. उष्णतेच्या ल्हारांकडेन संबंधित विकार आनी मरणाचें हें वाडिल्लें वजें योग्य अनुकूलन आनी कमी करपाच्या धोरणा वरवीं कमी करूं येता.

हाचो विचार करून, PGIMER-चंदीगड आनी पंजाब विद्यापीठ-चंदीगड हाणी किड्स, वायू आनी हवामान बदलाचेर एक नवी चित्रकथा मालिका तयार केल्या. ही चित्रकथा उष्णतेचीं ल्हारां आनी उष्णतेकडे संबंधित दुयेंसांचेर लक्ष केंद्रित करता. तशेंच ही मालिका भुरग्यांक आनी सामान्य लोकांक उष्णतेकडे संबंधित दुयेंसांच्या लक्षणां विशीं आनी शून्य उष्ण ल्हारां कडेन संबंधित मरणाचें उद्दिष्ट साध्य करपा खातीर तें कशें कमी करचें हें विशीं शिक्षित करता.

भुरग्यांनो, शाळेचो वेळ सोंपलो.

सरकारी स्कूल

सर्व शिक्षा अभियान

सभी के लिए शिक्षा

हुरें.

भुरगीं पायांनी चलत घरा वतात.

आज खूप गरमी रे बाबा!

हय, हांवें बातमी आयकल्या की तापमान 40 डिग्री वयर पावलां.

आज की ताजा खबर

43°

HIGH TEMP

LOW TEMP

30°

9-16

mph

WIND

CHANCE OF RAIN

0%

उपमा लव्हर की चपेट में दक्षिण एशिया

तू बरो आसा न्ही?

म्हाका बरें दिसना!

चला ताका सावळेंत घेवन या.

(बच्चे को एक पेड़ की छाया में ले जाते हैं और उसे पानी पिलाते हैं)।

इल्लेशें उदक घे आं.

तुका आतां बरें दिसता न्ही?

हय, आता हांव बरो आसा. म्हाका दुबळेपण आनी घुंवळ आयिल्लेवरी दिसतालें.

तुका अति उष्णतेचो फटको बशिल्ल्याचें दिसता. हें उश्णतेकडे संबंदीत दुयेंस आसा अशें म्हाका टीव्हीवयल्या कळ्ळें.

वायू प्राण्यां खातीर उदक भरून मदत करता.

तो बरो आसा अशें दिसता आनी तुमी ताका घरा घेवन वचूंक शकता. भायर खूब गरमी आशिल्ल्यान भुरगीं थेट सूर्यप्रकाश टाळटलीं हाची जतनाय घेयात. उष्णतेच्या ल्हाराक लागून हें उष्णते कडे संबधित दुयेंस आसूंक शकता.

देव बरें करूं, डॉक्टर. आमी जतनाय घेतात.

वायू! डॉक्टरांनी आमकां सांगिल्लें की सध्याच्या उष्णतेच्या ल्हाराक लागून ताका उष्णते कडेन संबधित दुयेंसाचो लास जावंक शकता?

हय, भुरग्यांनो.

उष्णतेचें ल्हार आनी उष्णते कडेन संबधित दुयेंस म्हळ्यार कितें?

??

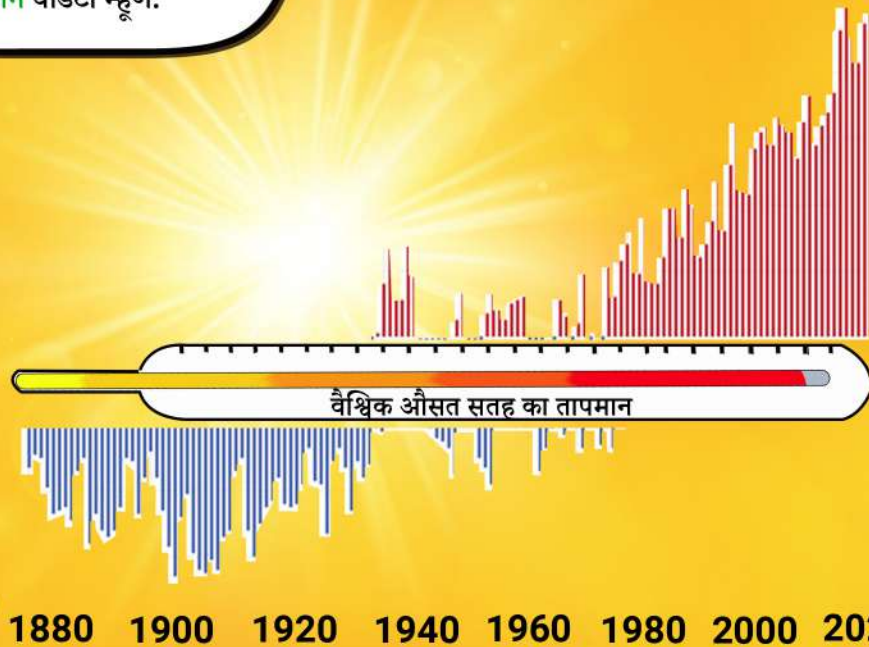

बेस बरो प्रस्न! हांव समजावन सांगतां.

भुरग्यांनो, तुमी जाणात, हवामान बदलाक लागून संवसारीक तापमान वाडटा म्हूण.

0.6
0.4
0.2
0
-0.2
-0.4
-0.6

हवामान बदल? हें कितें?

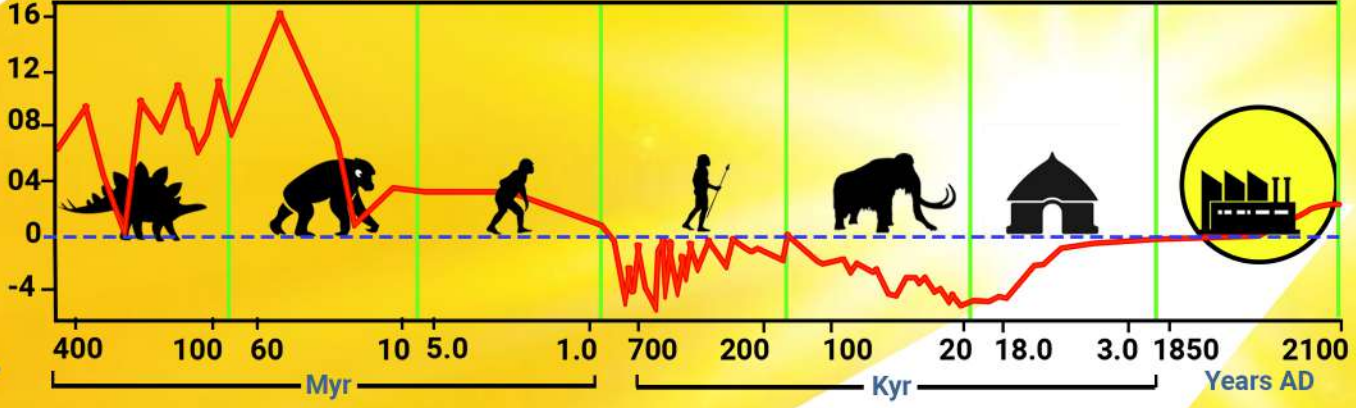
भुरग्यांनो, हवामानातले बदल म्हळ्यार पृथ्वीचें तापमान आनी हवामानातले दीर्घकालीन बदल.

जुरासिक पुरापाषाण युग नवीनतम युग

अभिनव युग

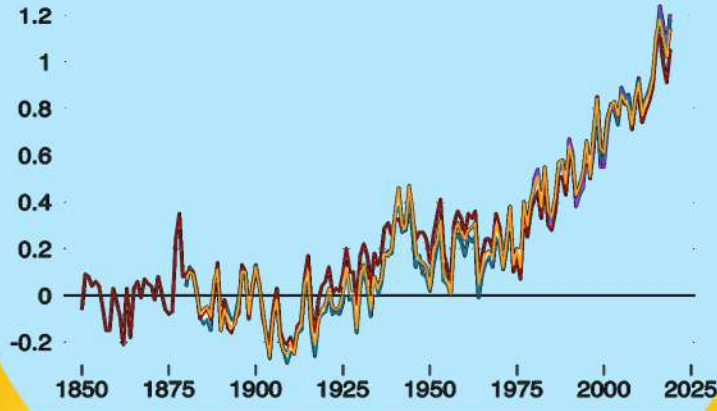
एंथ्रोपोसीन

हे बदल सैमीक आसूंक शकतात जशें हजारांनी वर्सां लागपी सौरचक्रांतल्या बदलांक लागून. पृथ्वीच्या इतिहासात पृथ्वीचें हवामान बदललां हें जाणून तुमकां अजाप दिसतलें.

कोळसो, तेल आनी हवा हांच्या सारख्या जीवाश्म इंधन जाळपा सारख्या मानवी कर्तुबांक लागून फाटल्या दोन शेकड्यांत संवसारीक तापमानात वाढ जाल्या. ही वाढ आमकां खबर आशिल्ल्या पृथ्वीच्या इतिहासांतल्या खंयच्याय काळा परस अदीक वेगवान आसा.

हवामान बदला खातीर जबाबदार घटक

सौर विकिरण

कोळसो लासप

कोयर उत्सर्जन

रानांची कत्तल

वाहनांचे प्रदूषण

हय भुरग्यांनो! धर्तरेक संरक्षणात्मक वातावरण आसा जें सुर्या सावन उर्जेक परवानगी दिता हें आमी जाणाच. पृथ्वीचो पृष्ठभाग कांय ऊर्जा प्रतिबिंबित करता आनी उरिल्ली उष्णता ऊर्जा म्हूण शोषून घेता.

पृथ्वीच्या पृष्ठभागा कडली कांय हवा उष्णता, ऊर्जा शोषून घेतात आनी आपल्या जगण्या खातीर धर्तरेचें सरासरी तापमान राखपा खातीर मदत करतात. वातावरणातली ही उष्णता शोषून घेवपी वायूंक हरितगृह वायू म्हणतात.

कांय इन्फ्रा-रेड रेडिएशन वातावरणातल्यान वतात.

कांय किरणां परत परावर्तित जालीं.

वातावरण
पृथ्वी पृष्ठभाग

वायू, हरितगृह वायूंच्यो देखी खंयच्यो?

भुरग्यांनो, हांगा कांय मुखेल हरितगृह वायू आसात, ते अशे - कार्बन डाय ऑक्साइड, मिथेन, उदकाची वाफ, ओझोन, नायट्रस ऑक्साइड

कार्बन डाय ऑक्साइड

मिथेन

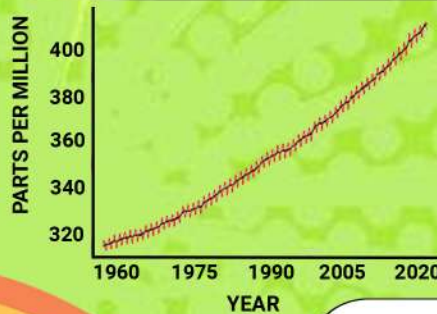
उदकाची वाफ

ओझोन

नायट्रस ऑक्साइड

पूण वायू, जीवाश्म इंधन पृथ्वीचें तापमान कशें वाडयता?

भुरग्यांनो, जेन्ना आमी जीवाश्म इंधन लासतात तेन्ना आमी वेगान हरितगृह वायू वाडयता. हरितगृह जितलें चड तितली चड उष्णता शोशप जाता, ताका लागून ग्लोबल वॉर्मिंग आनी हवामान बदल जातात.

ग्रीनहाउस गैसें

CO₂
N₂O

CH₄
H₂O

आतां कळ्ळां!

भुरग्यांनो, तुमी जाणात, हवामान संकट हें मानवी भलायकी संकट. हवामान बदलाक लागून वनस्पती, प्राणी आनी तांच्या अधिवासांनाकूय गंभीर धोको उप्तासता.

हवामान परिणाम	मनीस	वनस्पत	प्राणी
		दुयेंस घटना	पुराय इकोसिस्टम बदल
		पोषक तत्वांचो उणाव	स्थलांतरण
		अकाली फूल	अनुकूलन
		रोपांची वाड मंदावता	स्थलांतरित मांडावळ
		संक्रमणाचो उच्च दर	भारतीय चित्ता, गुलाबी तकलेचें असलेले बदक, द ग्रेट इंडियन बस्टर्ड

आरे वायू. ही गंभीर हुस्क्याची गजाल. आमी हवामान बदलाचो परिणाम कसो कमी करूंक शकतात?

भुरग्यांनो, आमी सगळीं जाणां हवामान बदल मर्यादित करपा खातीर कांय पावलां उखलूंक शकतात.

पूण वायू, उष्णतेचीं ल्हारां आनी हवामान बदल हांचो कितेंय संबंद आसा?

भुरग्यांनो, हवामानांतल्या बदलाक लागून, आमी अति गरमी वा थंडे सयत हवामानातल्या घडणुकांचो परत परत जावपी घडिचार पळेतात. दोनूय जोडल्यांत हाचो वैज्ञानिक पुरावो आसा.

सामकी हवामान घडणूक

ॐ द्यौः शान्तिरन्तरिक्षं शान्तिः

पृथिवी शान्तिरापः शान्तिरोषधयः शान्तिः वनस्पतयः ॥

ओम, शांतता मळबांत आसा; शांतता अंतराळांत आसा. शांतता पृथ्वीचेर आसा; शांतता उदकांत आहे; शांतता वनस्पतींत आसा;

पूण वायु, तूं उष्णतेचें ल्हार आनी उष्णते कडेन संबंधित दुयेसां समजावन सांगलींना?

धन्यवाद, भुरग्यांनो, म्हाका याद करून दिल्लेखातीर. हांव समजावन सांगतां.

एखाद्या सुवातेचें तापमान (तुमच्या शाराची कल्पना करा) 40 डिग्री C वा ताचे परस चड जालें काय आमी उष्णतेचें ल्हार म्हणटात.

बरें आसा, हें मनोरंजक आसा. वेगवेगळ्या भुगोलीक सुवाते खातीर वेगवेगळे निकश.

30°C ते वयलीं

40°C ते वयलीं

37°C ते वयलीं

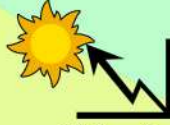
म्हणटकच उष्णतेक लागून उष्णते कडेन संबंध्यत दुयेंसां जातात?

हय, भुरग्यांनो! उष्णतेचीं ल्हारां पर्यावरणीय परिस्थिती, शरीर आनी क्रियाकलाप हांचो एकवटीत परिणाम दाखयतात.

पर्यावरणीय परिस्थिती

तापमानात बेगीन वाढ.

उंचेली आर्द्रता

वाऱ्याचो उणाव

मानवी शरीर

अपुरो घाम येवप

रक्त प्रवाह कमी जाल्ल्यान

व्यायामाक लागून तापमानात वाढ

क्रियाकलाप

भायलें काम

अति कश्ट

उष्णते कडेन संबंध्यत दुयेंसां

धन्यवाद वायु, आमकां आतां उष्णतेचीं ल्हारां आनी उष्णते कडेन संबंध्यत दुयेंसां हांचे विशीं कळ्ळें.

पूण वायु, उष्णतेच्या ल्हारां विशीं जतनाय घेवपाची गरज आसता?

भुरग्यांनो, उष्णतेचीं ल्हारां मूक मारेकार आसात. हुंवार आनी भूकंप हांचे सारक्या हेर संकश्टाप्रमाण आमी तांची व्हडलीशी जतनाय घेनात.

उष्णतेचीं ल्हारां एक संकश्ट म्हणून?

हय, भुरग्यांनो! फाटल्या 25 वर्सांत, शास्त्रज्ञांनी असो अदमास उक्तायला की उष्णतेच्या ल्हाराक लागून भारतात पंचवीस हजारां परस अधिक अकाली मरणां आयलीं.

खरेंच? जाल्यार, जीव वाटावपा खातीर आमी कितें करूंक शकतात?

भुरग्यांनो, आमी योग्य जनजागृती करून आनी भलायकी मळाक जोडून हीट अॅक्शन प्लॅन लागू करून हीं मरणां टाळूंक शकतालीं.

हय, भुरग्यांनो, भारतान 2015 त उष्णतेच्या ल्हाराक लागून जावपी मरणांकडे लक्ष वेधलें.

भारत सरकाराचो एक बेस बरो उपक्रम. जनजागृती खातीरूय आमी मदत करतां .

हें खरें?

उष्ण ल्हारांतल्यान शून्य मरण दर

वायू, उष्णतेकडे संबंधित
दुयेंसांचीं लक्षणां आमी कशीं
वळखप?

भुरग्यांनो, उष्णतेकडे संबंधित
दुयेंसांचीं लक्षणां सकयले दिल्यांत.

उष्णते सावन मुक्त जाल्ल्या दुयेंसांचीं लक्षणां

जप्ती

शरीरांत पेटके

तेकलीफोड

थकवो

घाम चड येवप

मतली एवं उल्टी आना

धांप लागप

दुबळेपण / घुंवळ येवप

चिडचिड

मळमळ आनी ओकारे

वायू, हांवें हीट स्ट्रोक तशेंच उश्णता थकव्याविशी आयकलां. दोगांय भितर फ़रक आसा?

हय! भुरग्यांनो हीट स्ट्रोक आनी उश्णता थकवो हांचीं लक्षणां वेगवेगळीं आसात. हांव तुमकां ग्राफ़िक्सच्या माध्यमांतल्यान समजायतां.

तकली उसळप

घाम येवप ना

ओंकूक येवप

तांबडी सुकी कात

एक्झाशन
स्ट्रोक
हीट
हीट

कात तांबडी जावप

घुंवळ येवप

ओंकूक येवप

शीं खावप, आंग धवें पडप

वायू, उपकार करुन उदकाचें उणावप- डिहायड्रेशन लेगीत समजावन सांग.

भुरग्यांनो! तान लागप, तोंड सुकप, नाडयेचे ठोके वाडप आनी कमी मुतूक जावप हीं उदकाचें उणावप -डिहायड्रेशनची लक्षणां.

तुमी चड उदक वा ओ आर एस पिवन हाचे पासून तुमकां वाटांवंक शकतात.

धन्यवाद वायू ! आतां आमकां उष्णते संबंदान दुयेंसाचीं लक्षणां कळ्ळीं.

बेस बरें! भुरग्यांनो तुमी रोखडींच शिकतात.

वायू! उपकार करुन उष्णते संबंदान अशिल्लीं दुयेंसां कशीं टाळप तें आमकां सांगात.

भुरग्यांनो, आमी सुर्याच्या खर उजवाडांत वचपाचें टाळपाक जाय. हाचे खातीर आमकां उष्णतेचीं दुयेंसां जावपाक शकतात

हय. त्या खातीरुच म्हज्या मित्ताक घुंवळ आयली.

सूर्य की तेज़ किरणों का समय

12 PM - 4 PM

हय आमीय आयकलां. शाळेच्यो वेळो लेगीत बदलल्यात. आतां आमकां सकाळीं बेगीन शाळेंत वचचें पडटलें आनी दनपार जावंचे पयलींच शाळा सुटली.

सगळ्या शाळेंतल्या भुरग्यांक तशेंच तांच्या आवय बापायाक उष्णतेच्या ल्हारांपासून वाटावपाचो बरो उपाय आसा.

वायू! जर आमकां खर वतांत वच्चें पडलें जाल्यार आमी कितें करपाचें?

खूप बरो प्रस्न. उष्णतेचेर जैत मेळोवपाक सकयल दिल्ले उपाय आमी करपाक शकतात.

तुमची स्वताची उदकाची बाटली घेवन वचात

आपली सली घेवन वचात

थेट सुर्याच्या वतापासून आपली तकली सांबाळात

पुराय हाताचे कपडे आनी सदळ कपडे घालात

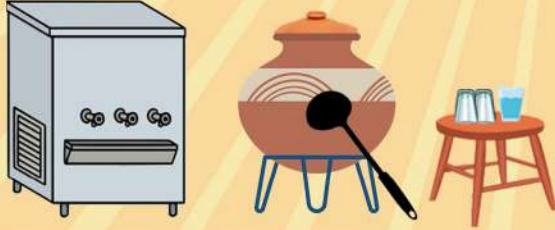
सादें जेवण जेवात.

पार्क केल्ल्या मोटारींत बसूं नाकात

भुरग्यांनो! हालींच आमच्या सरकारान उष्णतेच्या ल्हारांपासून वाटावपाक कांय मार्गदर्शन तत्वां जारी केल्यांत.

शाळा आनी सार्वजनीक जाग्यांचेर उदकाची वेवस्था करात.

प्रधानमंत्री अन्न तपासपाचे उपाय

जेवण ताजे आसपाक जाय

जेवण गरम आसपाक जाय

निरीक्षकान जेवण पयलीं चाखून पळोवंक जाय.

भौशीक सुविधा

भुरग्यांक वतांत उबी आशिल्ल्या मोटारींत बसोवंचें न्हय

सन स्क्रीनीचो उपेग करचो

दनपारच्या वेळार घराच रांवचे

लेव रंगाचे कपडे घालचे

तायट कपडे घालचे न्हय

ल्हव जोतीं बुट घालचीं

शाळेंत पॉवर बॅकअप आनी नितळ शौचालयां आसचीं

वर्गांत सुर्याचीं थेट किरणां येवची न्हय

हीटवेव्ह विशी आवय बापूय आनी शिक्षकांमदीं जागरूकताय

जेन्ना सायकलीन भायर वतात तेन्ना आपली तकली धापची

हवामानाचो पैली अदमास घेवंचो.

तुमी थंड उदकान
न्हावंक शकतात.

वायू! म्हाका थंड शावरांत
न्हावपाक आवडटा. पूण आई
'म्हण्टा उदक इबाडूं नाका'.

हें खरें आसा भुरग्यांनो! न्हावपाक बालदेचो
उपेग करचो. ताका न्हावपाक शावरा परस
उदक कमी लागता.

बरें आसा
वायू.

गर्मी से सम्बंधित बीमारियों से बचने के लिए हम
कुछ आसान उपाय कर सकते हैं जैसे कि..

वत खर आसत जाल्यार घरांत खेळचें

खर वतांत कष्टाचीं कामां करचीं न्हय

खर दनपारां जेवचें न्हय

खर वतांत कष्टाचीं कामां करचीं न्हय

बरें आसा
वायू!

भुरग्यांनो आमी साखर आनी गॅस मिश्रीत पेयां, सोरो, च्या तशेंच कॉफी पिवची न्हय.

आमी कोको मिश्रीत पेय पिवपाचें बंद करचें पडटलें

बरोबर !

भुरग्यांनो! भारतात, आमच्याकडेन साबार पारंपारिक पेयां आसात, जीं आरोग्याक बरीं आनी उष्णतेसंबंदान जावपी दुयेंसाक आळाबंदाक हाडपाक फ़ायदेशीर आसात.

खरेंच उपकार करुन आनीक सांगात.

हय, भारतीय पारंपारिक पेयां. तीं नैसर्गिक आनी निरोगी आसात.

धन्यवाद, वायू! आमी नैसर्गिक आनी पारंपारीक पेयांच पितलीं .

वायू, आमी उष्णते सावन जावपी दुयेंसा विशी सुरक्षीत आसात काय कांय लोकांक हाचे पासून चड धोको आसा?

तुमी बेस बरो प्रस्न विचारलो .

भुरग्यानो जे लोक खूप वेळ वतांत भायर काम करतात तांका उष्णते संबंदान जावपी दुयेंसां जावपाची चड शक्यताय आसा .

भुरग्यानो जे लोक खूप वेळ वतांत भायर काम करतात तांका उष्णते संबंदान जावपी दुयेंसां जावपाची चड शक्यताय आसा .

हय भुरग्यांनो. त्याभायर जाण्टे लोक, वरिष्ठ लोक जे सदांच वखदां घेतात तांका उष्ण ल्हारांचो प्रभाव जावंक शकता.

बरें आसा ! हांव आज्याक सांगता ताणी चड जतनाय घेवंची म्हूण .

आमी सगळ्या जाणटे लोकांची चड जतनाय घेवपाक जाय.

हय आमी तांची जतनाय घेतां वायू!

उपकार करुन सकयले मंल मतींत दवरात.

पूण वायू, जर कोणाचीय अचकीत भलायकी इबाडली जाल्यार कितें करपाचें?

त्या व्यक्तीक रोखडेंच सावळेंत नाजाल्यार घरांत विसव घेवपाच्या वातावरणांत हाडात.

जर एकाद्री व्यक्ती जागरुक आसत तर तीका थंड उदक आनी पातळ पदार्थ (रोस, ओआरएस) दिवूंक शकतात.

ताचे कपडे ताका कांयच वायट दिसना तशे सदळ करपाक शकतात.

त्या व्यक्तीक जमनीर न्हिदोवन ताचे पांय माळो वयर करुन दवरचे. पूण ओंकूक येता जाल्यार एके वटेन न्हिदोवचो.

जोर येता जाल्यार नळाच्या थंड उदकान स्पंज करचो.

पैर उठाओ

ठंडे नल के पानी का उपयोग करें

भुरग्यांनो एक मतींत दवरात. जर ती व्यक्ती शुद्धीर ना तर तिका कांयच खावपाक दिनाकात. रोखडेच प्राथमिक आरोग्य केंद्रांत तिका हालयात वा रुग्णवाहिकेक कॉल करात.

हेल्पलाइन नंबर/ फ़ोन सहायता

112

वायू ! हांवे म्हजे आईक सुकण्याखातीर उदकाचें आयदन दवरतना पळयलां.

हय! उष्णतेच्या ल्हाराचो प्रभाव सुकण्यांचेर आनी जनावरांचेर जावंक शकता. हीं ल्हान पावलां तांचे प्राण वाचोवपाक यत्न करतात.

ठंडा, ठंडा पानी!

बरें आसा! आमीय सुकण्यांक आनी जनावरांक खावपाक आनी पिवपाक उदक दितलीं .

बरें! पूण भुरग्यांनो! उदक मात सदांच बदलात. नाजाल्यार जळारां जावंक शकतात.

देंव बरे करू वायू! आमी सदांच उदक बदलतां आनी उदकाचें आयदनय निवळ दवरता .

ठंडा

ठंडा

अपुरबायेचीं भुरगीं! तुमी स्वताक आनी दुसऱ्याकय उष्णतेचे लाटेपासून आनी उष्णते पासून जावपी दुयेंसापासून सुरक्षीत दवरूंक शकतात .

हय वायू!

खूप बरीं भुरगीं, तुमी शिकपाक आनी जीव वांचोवपाक सदांच तयार आसतात.

भुरग्यांनो परत एक फ़ावट उष्णतेचें ल्हार तुमी कशें थंड दवरतले ?

वताच्या वेळार
झाडाखाला विसव
घेयात.

बाबा! उदकाची बाटली
घेयात आनी परत परत
उदक पियात.

आज्या! भायर वतांत
वचपाची गरज आसता
तेन्ना सत्री वांगडा .

खर वतांत आमी
घरांतूच रावतलीं.

भुरग्यांक पार्क
केल्ल्या मोटारींत सोडूं
नाकात.

आज्जे! तुमची तकली
धांपपाक स्कार्फ़ाचो
उपेग करात.

Please
help

आमी सगळीं
सदळ कपडे
घालूंया.

धन्यवाद ! हमें गर्मी से
सम्बंधित बीमारियों से बचाने के
लिए।

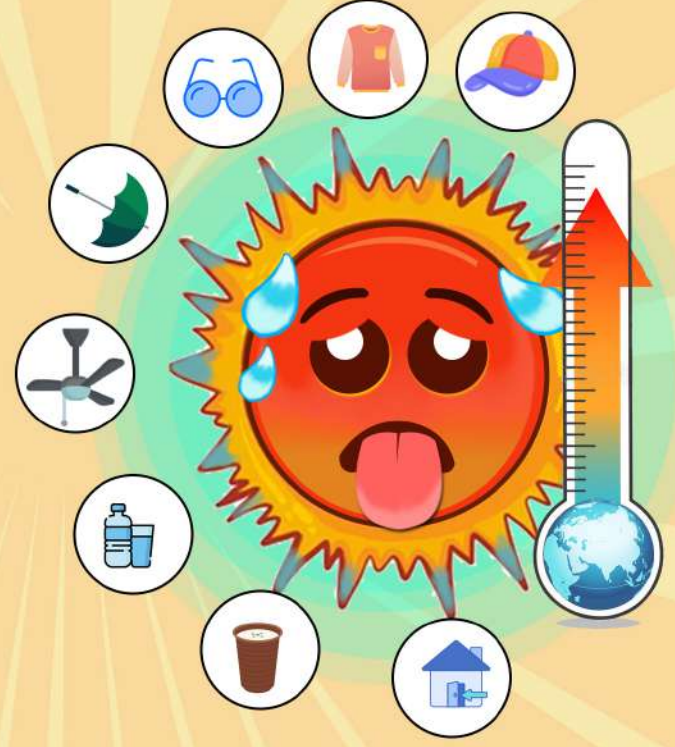
भुरग्यांनो! तुमी आमचीं फ़ुडारी !

1

भुरगीं आनी उष्णतेच्या ल्हारां खातीर शून्य मरण

हवामान बदलाचो आमच्या पृथ्वीर वायट परिणाम जायत आसा. आमी खर गर्मी आनी खर शीं अणभवतात. खर हवामानाच्यो घडणूको परत परत पळयतात. हवामान बदल आनी उष्णतेचीं ल्हारां एकामेकांकडेन जुडिल्लीं आसात अशे विज्ञानीकांनी पुरावे सोदल्यात.

उष्णतेचीं ल्हारां ही मोन्यांनी मारपी आसात आनी हाचो विचार करुन, भारतान उष्णतेच्या ल्हारापासून जावपी मरणाचो आंकडो शून्याचेर हाडपाची मोख दवरली. ल्हारांविशीं जागरुकताय हाडपाक आनी उष्णतायेच्या ल्हारांपासून जावपी दुयेसां आनी मरणा टाळपाक भुरगीं म्हत्वपूर्ण भुमिका आपणावंक शकतात. ही चिळकथा सामके सोपे उपायांनी आमी कशीं गर्मीचेर मात करपाक शकतात तें सांगतात.

अवधारणा, आलेख और विचार:

डॉ. रविंद्र खैवाल

प्रोफेसर, पर्यावरणीय स्वास्थ्य,
सामुदायिक चिकित्सा एवं लोक स्वास्थ्य विभाग,
पीजीआईएमईआर, चंडीगढ़-160012, भारत

khaiwal@yahoo.com, khaiwal.ravindra@pgimer.edu.in

डॉ. सुमन मोर

एसोसिएट प्रोफेसर एवं चेयरपर्सन,
पर्यावरण अध्ययन विभाग,
पंजाब विश्वविद्यालय, चंडीगढ़-160014, भारत

sumanmor@yahoo.com, sumanmor@pu.ac.in

योगदान:

लक्ष्य खैवाल

गवर्नमेंट मॉडल स्कूल, चंडीगढ़, भारत

आदित्य खैवाल

अंकुर स्कूल, चंडीगढ़, भारत

© बिना इजाज़त के कोई प्रकृति या छपाई की अनुमति नहीं है

आईएसबीएन: एफ्लाइड

पहला संस्करण: जून 2022

